

Rajanvetoja

Heikki Pesonen
Helsingin yliopisto

Tutkimuksen tekijä joutuu pohtimaan monenlaisia rajanvetoja: miten valitsen ja hankin aineiston siten, että se vastaa mielekkäällä tavalla tutkimuskysymyksiin? Miten valitsen ja perustelen tutkimusnäkökulmani ja lähestymistapani? Miten valitsen ja rajaan tutkimukseni kontekstin? Mikä on relevanttia tutkimuskirjallisuutta omaan aiheeseeni liittyen? Keskeinen näihin kaikkiin rajauksiin vaikuttava kysymys on kuitenkin se, miksi oma tutkimusaihe on yhteiskunnallisesti ja/tai tieteenalan kannalta merkittävä valitusta näkökulmasta tarkasteltuna? Mitä uutta tietoa se tuottaa? Minkälaisen tutkimuksellisen vajeen se täyttää?

Mari Pulkkinen esittelee *lectio praecursoriassa*an kiinnostavalla tavalla sitä valintojen ketjua, jonka tuloksena rakentuu kuolema- ja surututkimuksen kentän aukkoa täyttävä käsitteellis-teoreettinen malli. Pulkkinen tarinallistaa tutkimusprosessinsa, joka alkaa kahdesta havainnosta: 1) uskontotieteessä ja kulttuurintutkimuksessa laajemmin ei ole juurikaan tutkittu nykysuomalaisten surua ja 2) suru on tutkimuksessa ymmärretty mielen ongelmaksi, jota ovat tarkastelleet lähinnä psykologit ja psykiatrit. Pulkkinen tarinan keskikohta rakentuu tutkimuskentän kriittiselle kartoitukselle sisältäen säikeitä myös henkilökohtaisiin surun kokemuksiin, jotka ovat olleet eri tavoin merkityksellisiä tutkimuksen rakentumisen kannalta. Lopussa tutkimusprosessin tulokset tiivistetään malliksi, jonka avulla läheisen menettämisen surua voidaan tarkastella kokonaisvaltaisena kokemuksena.

Kuolema ja erityisesti kärsimys ovat läsnä myös Roosa Haimilan artikkelissa, mutta eivät niinkään surua tuottavina kuin selityksen tarpeen synnyttävinä ilmiöinä. Haimila tarkastelee Intian valtamerellä vuonna 2004 tapahtuneen tuhoisan tsunamin herättämää suomalaista internetkeskustelua analysoiden sitä, minkälaisia selityksiä kirjoittajat esittävät sekä itse katastrofille että sen tuottamalle kärsimykselle. Tutkimuksensa merkitystä Haimila perustelee kahdella tavalla: 1) kognitiivisessa uskontotieteessä ei ole tarkasteltu luonnonkatastrofien epätieteellisiä teleologisia selityksiä ja 2) yliluonnollisten ja naturalististen selitysten yhtäaikaista esiintymistä ei ole tutkittu luonnonkatastrofien selitysten tutkimuksessa. Tutkimuksensa tuloksena Haimila esittää, että osa kirjoittajista selittää luonnonkatastrofista johtuvaa kärsimystä sekä yliluonnollisen tarkoituksen että naturalistisen selityksen avulla. Haimilan mukaan joillakin ihmisillä yliluonnollisen tarkoituksen ilmaiseminen voi olla psykologisesti yhteensopiva naturalististen selitysten kanssa, vaikka ne saatetaan nähdä kulttuurisessa keskustelussa toisensa poisrajaavina selitystapoina.

Yksi klassinen uskontotieteellistä rajanvetokeskustelua herättävä aihe on tutkimuksen tekijän suhde tutkimuskohteeseen eli tutkittavaan ilmiöön ja tutkittaviin ihmisiin. Tämä tulee tutkimuksissa usein näkyville keskusteluna tutkijan subjektiivisuudesta ja sen merkityksestä tuotetun tiedon kannalta. Mari Pulkkinen vastaväittäjänä toimineen Tuija Hovin mukaan tämä näky Pulkkisen väitöskirjassa tutkijan position pohdintana, joka on "tuotu esiin herkällä ja kiinnostavalla tavalla suhteessa tutkimuskohteen ymmärtämiseen."

Tutkijan ja tutkimuskohteen suhteen reflektio saattaa myös näkyä meille uskontotieteilijöille tyypillisenä empaattisen neutraaliuden ideana, mikä mahdollistaa arvioivan katseen toisenlaisiin tulokulmiin. Kirja-arviossaan luonnontieteilijä Tiina Raevaaran tieteen yleistajuistamisen oppaasta Tiina Mahlamäki havainnoi kriittisesti Raevaaran tapaa tarkastella tieteellisen tiedon ja uskomusten ja huuhaan välisiä eroja ja sitä, miten Raevaara tuo pamflettimaaisella tavalla esiin luonnontieteen sanomaa. Toisenlaista näkökulmaa edustaa kirjassaan *UFOs, Conspiracy Theories and the New Age* David Robertson, jonka Essi Mäkelä näkee paikoin korostavan voimakkaasti tutkittaviensa normaaliutta. Arviossaan Mäkelä pohtii myös positioinnin ongelmaa erityisesti emic-etic-tasojen välillä liikuttaessa.

Kirja-arviossaan John Lydenin ja Erich Mazurin toimittamasta kirjasta *The Routledge Companion to Religion and Popular Culture* Nina Maskulin nostaa esille kirjan monitieteisen luonteen, joka mahdollistaa erilaisista lähestymistavoista rakentuvaa keskustelukumppanuutta. Samaa voi sanoa myös kansainvälisistä konferensseista, noista uskonnontutkijoiden karkkikaupoista, joiden tarjonta voi parhaimmillaan tuottaa monenlaista älyllistä mielihyvää ja luoda uusia kumppanuuksia. Toisaalta, kuten Tuomas Äystö kirjoittaa katsauksessaan Helsingin EASR-konferenssista, suurten tapaamisten sessioiden ja esitelmien massiivinen määrä ja valtava kirjo eivät mahdollista yhdelle osallistujalle kuin varsin suppean kattauksen. Joka tapauksessa kesäkuussa ja elokuussa 2016 Helsingissä järjestettyjen eurooppalaisten uskontotieteilijöiden (EASR) ja pohjoismaisten uskontososiologien (NCSR) konferenssien hulleat osallistujamäärät kertovat uskonnontutkimuksen elinvoimaisuudesta ja mikseivät myös Helsingin houkuttelevuudesta konferenssikaupunkina.